

STEAM YONDASHUVI ASOSIDA BOSHLANG'ICH TA'LIM YO'NALISHI TALABALARIDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI

Xalilova Barno Toirovna

Pedagogika fanlari falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya. Mazkur maqolada STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarida kreativ fikrlashni rivojlantirish mexanizmlari tahlil qilinadi. Kreativ fikrlashning mohiyati ochib berilib, fanlararo integratsiya, muammoli va loyihaviy ta'lim, faol o'quv muhiti hamda raqamli texnologiyalarning ushbu jarayondagi o'rni asoslanadi. STEAM yondashuvi orqali talabalar bilimlarini amaliyot bilan uyg'unlashtirish, mustaqil fikrlash va innovatsion qarorlar qabul qilish imkoniyatlari yoritiladi.

Kalit so'zlar: STEAM yondashuvi, kreativ fikrlash, boshlang'ich ta'lim talabalari, fanlararo integratsiya, loyihaviy faoliyat.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida kreativ fikrlash shaxsning raqobatbardoshligi va kasbiy muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarida kreativ fikrlashni rivojlantirish kelajakdagi pedagogik faoliyatning samaradorligini ta'minlashda alohida ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, STEAM yondashuvi fanlararo integratsiya, amaliy yo'naltirilganlik va innovatsion metodlarga tayangan holda kreativ fikrlashni shakllantirish uchun qulay pedagogik imkoniyatlarni yaratadi [1].

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Kreativ fikrlash talabaning muammolarni noodatiy yo'l bilan hal etish, yangicha g'oyalar ilgari surish, mavjud bilimlarni qayta ishlash va ularni amaliy vaziyatlarda samarali qo'llash qobiliyatlarida namoyon bo'ladi. STEAM yondashuvi ushbu sifatlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lib, fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika elementlarini uyg'unlashtirish orqali talabalarda kompleks va ijodiy tafakkurni shakllantiradi. Bunday integratsiya bilimlarni fragmentar emas, balki tizimli holda o'zlashtirishga yordam beradi.

Kreativ fikrlashni rivojlantirishning muhim mexanizmlaridan biri muammoli ta'limni STEAM yondashuvi asosida tashkil etishdir. Talabalar real hayotiy vaziyatlarga yaqin muammolarni tahlil qilish orqali turli fanlar bilimlarini birlashtirib yechim izlaydilar. Muammoli vaziyatlar talabalarning qiziqishini oshirib, ularni faol izlanishga undaydi va kreativ qarorlar qabul qilishga yo'naltiradi. Bu jarayon talabaning mustaqil fikrlash va tanqidiy yondashuvini shakllantiradi [2].

NATIJARLAR

Loyihaviy faoliyat STEAM yondashuvi doirasida kreativ fikrlashni rivojlantirishning samarali mexanizmi hisoblanadi. Talabalar loyihalar ustida ishlash jarayonida g'oya yaratish, rejalashtirish, tajriba o'tkazish va natijalarni baholash bosqichlaridan o'tadilar. Ushbu faoliyat ularda ijodiy tashabbuskorlik, hamkorlik va mas'uliyat hissini kuchaytiradi. Loyihaviy faoliyat natijasida yaratilgan mahsulot talabalarning ijodiy salohiyatini amaliy ko'rinishda namoyon etadi.

STEAM yondashuvi asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda faol o'quv muhitini yaratish kreativ fikrlashni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tajriba, modellashtirish, dizayn va san'at elementlaridan foydalanish talabalarning tasavvurini kengaytirib, ijodiy jarayonga faol jalb etadi. Faoliyatga asoslangan ta'lim jarayoni talabalarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshirib, ularni ijodiy izlanishga undaydi [3].

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish STEAM yondashuvining kreativ fikrlashni rivojlantirishdagi imkoniyatlarini yanada kengaytiradi. Raqamli vositalar, interaktiv platformalar va virtual laboratoriyalar yordamida talabalar turli g'oyalarni sinab ko'rish, modellashtirish va natijalarni tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularning raqamli savodxonligi bilan birga ijodiy fikrlashini ham rivojlantiradi.

Refleksiya va baholash jarayoni kreativ fikrlashni rivojlantirish mexanizmlarining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. STEAM mashg'ulotlari yakunida talabalarning o'z faoliyatini tahlil qilishi, xatolarini aniqlashi va ularni bartaraf etish yo'llarini belgilashi ijodiy fikrlashni mustahkamlaydi. O'zaro baholash va muhokamalar jarayonida talabalar turli nuqtai nazarlarni qabul qilishni va ijodiy muloqot olib borishni o'rganadilar.

STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarida kreativ fikrlashni rivojlantirish mexanizmlari kompleks va tizimli xususiyatga ega. Muammoli ta'lim, loyihaviy faoliyat, faol o'quv muhiti, raqamli texnologiyalar va refleksiv yondashuvlarning uyg'unligi talabalarning ijodiy salohiyatini oshiradi. Ushbu mexanizmlarni ta'lim jarayoniga samarali tatbiq etish kelajakdagi boshlang'ich sinf o'qituvchilarini innovatsion va kreativ pedagoglar sifatida tayyorlashga xizmat qiladi [4].

STEAM yondashuvi asosida kreativ fikrlashni rivojlantirishda o'qituvchi faoliyatining o'zgarishi muhim ahamiyat kasb etadi. An'anaviy ta'lim modelida bilim beruvchi rolini bajaruvchi pedagog STEAM muhitida yo'naltiruvchi, maslahatchi va hamkor sifatida faoliyat yuritadi. Bu esa boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalariga o'z fikrini erkin bayon etish, g'oyalarni sinab ko'rish va mustaqil xulosalar chiqarish imkonini beradi. O'qituvchining ushbu roli kreativ fikrlashning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, talabalar o'rtasida tashabbuskorlik va ijodiy faollikni kuchaytiradi.

XULOSA VA MUNOZARA

STEAM yondashuvi boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarida kreativ fikrlashni rivojlantirish uchun samarali pedagogik mexanizm hisoblanadi. Fanlararo integratsiya, loyihaviy va muammoli ta'lim metodlari, faol o'quv muhiti hamda raqamli texnologiyalarning uyg'unligi talabalarning ijodiy salohiyatini oshiradi. Refleksiya va baholash jarayonlarining tizimli tashkil etilishi esa kreativ fikrlashni mustahkamlab, kelajakdagi pedagogik faoliyat samaradorligini ta'minlaydi. Natijada STEAM yondashuvi innovatsion va kreativ fikrlovchi boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Azizxo'jayev N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2018. – 220 b.
2. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M. Kasbiy kompetentlik asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017. – 256 b.
3. Yo'ldoshev J.G., Yo'ldosheva G.Yu. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2019. – 184 b.
4. Xodjayev B.X. Oliy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv. – Toshkent: Fan, 2020. – 198 b.